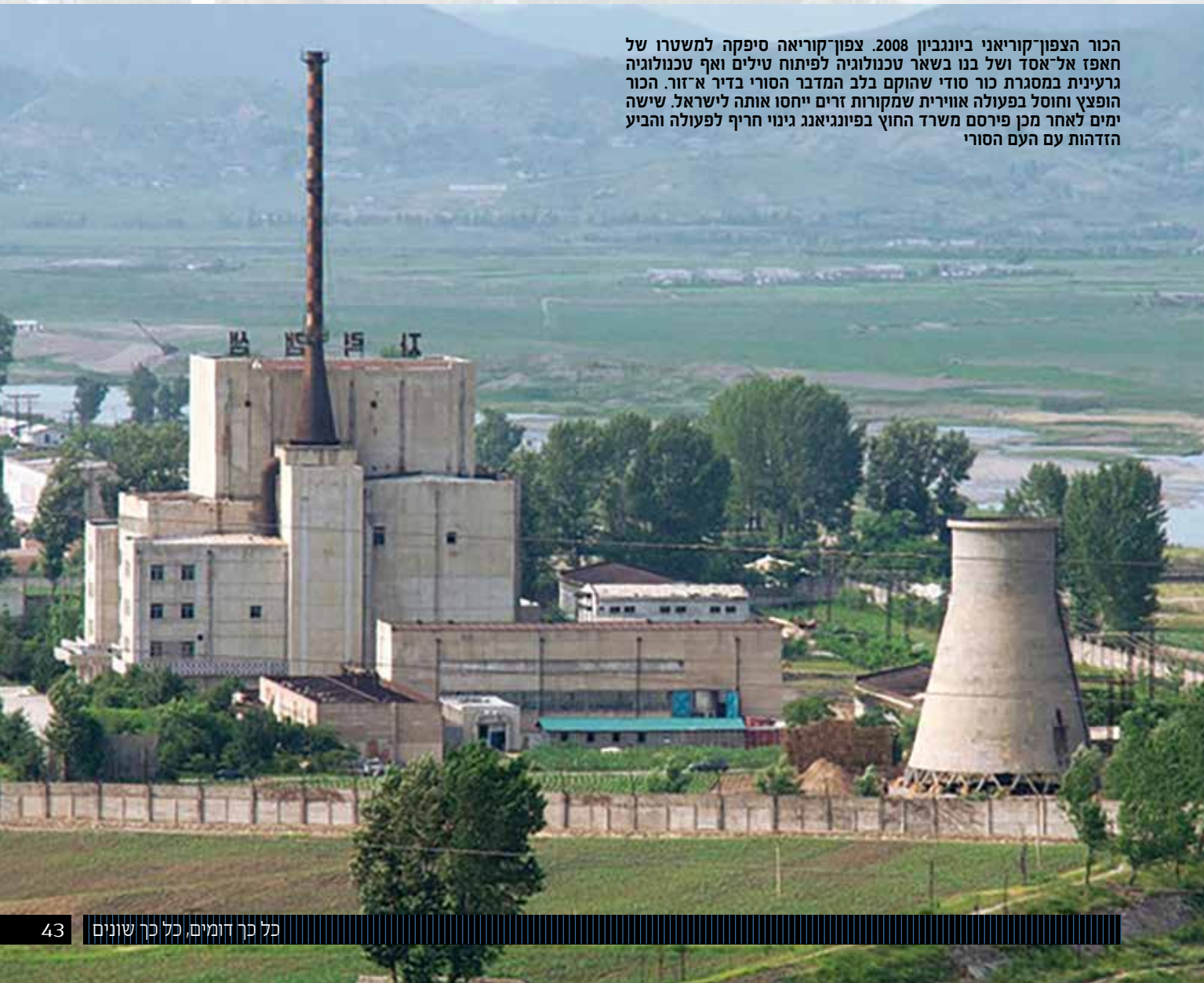

כל כך דומים, כל כך שונים

ישראל ודרום-קוריאה - שגשוג בצל אויב משותף

על אף שהן מרוחקות זו מזו יותר מ-8,000 ק"מ, ניצבות ישראל ודרום-קוריאה בפני אויב משותף. שיתוף פעולה ביניהן נגד אותו האויב הוא אך מתבקש

הכור הצפון-קוריאני ביונגביון 2008. צפון-קוריאה סיפקה למשטרו של חאפז אל-אסד ושל בנו בשאר טכנולוגיה לפיתוח טילים ואף טכנולוגיה גרעינית במסגרת כור סודי שהוקם בלב המדבר הסורי בدير א-זור. הכור הופצץ וחוסל בפעולה אווירית שמקורות זרים ייחסו אותה לישראל. שישה ימים לאחר מכן פירסם משרד החוץ בפיונגיאנג גינוי חריף לפעולה והביע הזדהות עם העם הסורי

בעקבות החלטת העצרת הכללית של האומות המאוחדות בנובמבר 1947, ולאחר שהכריזה על עצמאות ב-1948, קמה המדינה.

אלה שחיו בה ואלה שהגיעו אליה לאחר שנים ארוכות של נדודים ניסו להתגבר על הטרומה הלאומית שחוו במהלך עשרות השנים שלפני כן ומתוצאותיהן העגומות של השנאה, של הרצח ההמוני ושל הגזענות. אלא שהמציאות לא איפשרה למייסדים להתמקד בבניית ארצם. זמן קצר לאחר הכרזת העצמאות פרצה בה מלחמת אזרחים קשה ועקובה מדם שבה התערבו המדינות השכנות. אלה פלשו למדינה שאך זה קמה והכריחו את תושביה לעמוד על נפשם. וכשהסתיימה המלחמה בהפסקת אש שברירת, התמודדה המדינה עם קשיים חברתיים, ביטחוניים וכלכליים אדירים. המדינה הצעירה והמדוממת נאלצה להתמודד עם קליטת מיליוני אחים שהתקבצו ובאו אליה ובמקביל לבנות כלכלה למרות היעדר תשתיות ואוצרות טבע, להחיות את השפה הלאומית ולהפריח את השממה.

כיום - למרות האיומים הביטחוניים ואלפי הטילים המכוונים לעברה, ואף שהאויב המרכזי שלה מתחמש בנשק גרעיני ומאיים מדי פעם להשמידה - נחשבת המדינה לסיפור הצלחה: היא דמוקרטיה תוססת בעלת כלכלה פורחת ואיכות חיים גבוהה, מושא לקנאת כל שכנותיה. לא, אין זה תקציר ההיסטוריה של מדינת ישראל. זהו סיפורה של דרום-קוריה - מדינה המרוחקת מאיתנו 8,000 ק"מ ושוכנת בצידה האחר של יבשת אסיה - שמתמודדת עם אתגרים שדומים מאוד לאלה שאיתם מתמודדת ישראל.

בחינת ההיסטוריה המשותפת של שתי המדינות ב-50 השנים האחרונות מגלה שהדמיון ביניהן רב בהרבה על השונה והמפריד. שתי המדינות מתמודדות עם אתגרים זהים ובאופן מוזר גם נגד אותם האויבים. הדור השלישי של משפחת קים, ששולט ביד ברזל בפיונגיאנג, בירת צפון-קוריה, אינו מסתפק באיומים ובהתקפות מזדמנות נגד הרפובליקה של דרום-קוריה, אלא גם תומך בעקביות במדינות ערב הנלחמות בישראל. התמיכה הזאת הגיעה במספר מקרים לכדי השתתפות פעילה במלחמה ובפרויקטים גרעיניים של מדינות ערב.

המלחמה שטרם הסתיימה

המאה ה-20 הייתה טראומטית לעם הקוריאני. יפן, שכנתה הגדולה והשפופנית, הפכה אותה כבר ב-1895 לסוג של גרורה, והחל מ-1910 שלטה בקוריה. החברה הקוריאנית סבלה מכיבוש ומדיכוי פיזי ותרבותי. אתרי מורשת היסטוריים הושמדו בשיטות, ועל הנוער נאסר לדבר או לכתוב בשפת אבותיו אלא אך ורק ביפנית. על הורים קוריאניים נאסר לתת לילדיהם שמות קוריאניים, ותלמידים שנתפסו בבית הספר מדברים בשפה הוכו או גורשו מבית הספר. זקנים שגדלו בקוריה של תקופת הכיבוש זוכרים עדיין היטב את ההצלפות שספגו בכל פעם שנתפסו מדברים בשפתם הלאומית. כל ניסיון להתנגדות או אפילו רמז לכך דוכאו ביד ברזל: הוצאות להורג ועונשי כליאה ממושכים איפיינו את חצי המאה שבה שלטה יפן בקוריה. הדיכוי הפך לקיצוני אף יותר במהלך מלחמת העולם השנייה - מלחמה שהחלה במזרח הרחוק לא ב-1939 אלא 8 שנים קודם לכן, עם פלישת יפן למנצ'וריה השכנה.

לאחר הניצחון על יפן חילקו ביניהם הגושים את השליטה בחצי האי וקבעו שהגבול הוא קו הרוחב 38 החוצה את האי. הצפון נותר בשליטה סובייטית בהנהגתו של קים און איל, ובדרום שלטו האמריקנים וניסו לעזור לקוריאנים לשקם את ההריסות מיובל של מלחמה, של הזנחה ושל דיכוי.

היו שסברו כי הדורות שגדלו בקוריה במשך חצי מאה בלי לדבר בשפה הלאומית, אלא רק ביפנית, יביאו לכך שהקוריאנית - בדומה לאידיש, ללאדינו ולשפות יהודיות אחרות - תיעלם מהעולם.

דרום-קוריה נוסדה בעקבות החלטה שקיבלה העצרת הכללית של האו"ם ולפיה יעזבו את חצי האי הן האמריקנים והן הסובייטים. ב-1948 קמו זו לצד זו דרום-קוריה ושכנתה הצפונית, מדינת חסות סטליניסטית של בריה"מ ושל סין השכנה. קו הגבול בין המדינות נותר קו הרוחב 38.

השכנה מהצפון מעולם לא השלימה עם קיומה העצמאי של דרום-קוריה. מאז יומה הראשון הכריזו מנהיגי הצפון על רצונם לאחד את המדינה כולה תחת שלטון "דמוקרטי" - דהיינו תחת שלטון הקומוניזם. הם ניסו בכל דרך אפשרית לערער את השלטון בדרום

השתלמות חשאית בפו"ם

על פרשה מיוחדת ביחסי ישראל-דרום-קוריה כותב בני מיכלסון, לשעבר רמ"ח היסטוריה, בספר הביוגרפיה שלו על מוסה פלד שאמור לראות בקרב אור:

ב-1970, בעת שמוסה פלד היה מפקד פו"ם, התקבלה שם להשתלמות - בחשאי - קבוצה של קצינים דרום-קוריאנים. צבא דרום-קוריה היה בטוח שקציניו יכולים לקבל בצה"ל - שהשיג ניצחון גדול במלחמת ששת הימים - ידע מבצעי חשוב ביותר שבעלי הברית האמריקנים אינם יכולים (או אינם רוצים) לתת לו. הייתה זו השתלמות מוצלחת מאוד וראשונה מסוגה.

בעקבות הצלחת ההשתלמות הוזמן מוסה פלד לביקור בצבא דרום-קוריה. הביקור התקיים בין 29 בספטמבר ל-3 באוקטובר 1970. בביקור התקבל מוסה על ידי הרמטכ"ל של דרום-קוריה, גנרל סו יונג צ'ול (שלימים מונה לשר ההגנה), והתארח בכמה מעוזבות הצבא, ובכללן דיוויזיה 25. כמו כן הוא הוזמן למפגן של יום הצבא ה-22 של הכוחות המזוינים הדרום-קוריאניים וצפה בטנקי הפאטון M-48 שבהם הצטייד צבא דרום-קוריה באותה העת. הקשרים האלה בין ישראל לדרום-קוריה התקיימו בחשאיות רבה מחשש שהאמריקנים לא יראו אותם בעין יפה.

רס"ן (מיל') קובי סגל
עורך דין והיסטוריון

לפעם אף יוזם הצפון פרובוקציות והתקפות פתע נקודתיות נגד הדרום, המעוניין לשמר ככל הניתן את היציבות ואת הסטטוס קוו. דרום-קוריאה של שנות ה-50 וה-60 היא מדינה ענייה, ללא אוצרות טבע, ללא מוסדות חינוך ברמה מערבית, שכלכלתה הרוסה ושנאלצת להתמודד לא רק עם האיום הביטחוני אלא גם עם קליטת מיליוני פליטים שנסו מאימת השלטון הסטליניסטי בצפון וחיפשו מחסה בין אחיהם בדרום.

ב-1963 נבחר פארק צ'ונג הי לנשיא דרום-קוריאה, שרק שנתיים לפני כן תפס את השלטון בהפיכה צבאית. הוא חלם על פריצה כלכלית ותרבותית קדימה שתהפוך את דרום-קוריאה למדינה מובילה כלכלית ותרבותית. היו שראו בחזון שלו יומרנות חסרת סיכוי. ניסיונות דומים שנעשו באסיה באותן השנים - למשל תוכניות החומש של מאו דזה טונג בסין ("הזינוק הגדול קדימה" ואחריו "מהפכת התרבות") - הובילו לאסונות, לאנרכיה ולרעב המוני.

הנשיא פארק נרצח ב-1979 לאחר 18 שנות שלטון. במהלך השנים האלה - בניגוד לשליטים אחרים ביבשת - הוא הוביל את דרום-קוריאה ממעמקי העליבות, ההרס והחורבן להגשמת האתגרים שהוא הציב לעצמו ולארכזו.

כלכלה פורחת בצל אתגר ביטחוני

הן ישראל והן דרום-קוריאה עשו דרך ארוכה מאוד מאז שנות ה-40 וה-50 ועד היום. שתייהן הגיעו לאן שהגיעו ללא אוצרות טבע משמעותיים ובעודן נתונות לאיום ביטחוני חמור. את הישגיהן יש ליחס בראש ובראשונה לאיכות ההון האנושי שלהן.

מדד הפיתוח האנושי - ציון שניתן לכל מדינה על סמך שקלול של שלושה נתונים: תוחלת החיים, ההשכלה ורמת ההכנסה - מציב את דרום-קוריאה במקום ה-15 בעולם. צפון-קוריאה ניצבת באחד המקומות האחרונים (בגלל מחסור בנתונים אין מיקום מדויק). ישראל - לשם השוואה - ניצבת במקום ה-19.²

התמ"ג (תוצר מקומי גולמי) לנפש בדרום-קוריאה (מותאם לכוח הקנייה) עומד על 35.3 אלף דולר בשנה (המקום ה-30 בעולם) לעומת 1,800 דולר בלבד בצפון-קוריאה (המקום ה-177 בעולם). התמ"ג לנפש בישראל (מותאם לכוח הקנייה) עומד על 32.7 אלף דולר בשנה - המקום ה-34 בעולם, ארבעה מקומות מתחת לדרום-קוריאה.³

משכורת חודשית ממוצעת (מותאמת לכוח הקנייה) עומדת בדרום-קוריאה על 2,900 דולר - המקום ה-10 בעולם. המשכורת החודשית הממוצעת בצפון-קוריאה עומדת - על פי הערכות שונות - על דולרים בודדים.⁴ בישראל עומדת המשכורת החודשית הממוצעת על 1,800 דולר - המקום ה-25 בעולם.⁵

- שדגל בערכים מערביים של דמוקרטיה פרלמנטרית - באמצעות פעילות טרור וגרילה ולבסוף באמצעות מתקפת פתע גלויה וכוללת. ב-25 ביוני 1950, ללא כל התראה או פרובוקציה, פלשו לדרום כוחות צפון-קוריאה בהנהגתו של קים איל סונג. הפולשים, שאומנו וחומשו היטב על ידי בעלות בריתם, בריה"מ וסין העממית, כבשו את סיאול והמשיכו להתקדם דרומה. לא היה זה מאבק בין כוחות שווים. הקומוניסטים היו מצוידים ביותר מ-150 טנקים מסוג T-34 ובמטוסי תקיפה, ואילו צבא הדרום נאלץ לנסות להתגונן ללא שריון או ארטילריה של ממש וללא כוחות אוויר.

הצבא של דרום-קוריאה נסוג דרומה והתבצר במובלעת סביב העיר פוסאן. האמריקנים, שהיו באותה העת בעיצומה של המלחמה הקרה נגד הקומוניזם, שהצליח פחות משנה קודם לכן להשתלט על סין כולה, החליטו להיחלץ לעזרה ולהגיב. בהסתמך על החלטה 82 של מועצת הביטחון - שאת כינוסה יזמה וושינגטון מיד לאחר פלישת הצפון לדרום (ושלא נתקלה בוטו סובייטי, שכן בריה"מ החרימה את הכינוס) - גיבשו האמריקנים קואליציה של מדינות החברות באו"ם, ובהן, בין היתר, בריטניה, קנדה, אוסטרליה, הולנד, טורקיה, הפיליפינים וחבש. תרומת האמריקנים למאמץ הייתה הגדולה ביותר: הם מיהרו לשלוח שתי דיוויזיות כדי לסייע לבעלי בריתם הנסוגים. אלא שמהר מאוד התברר שאין די בכך.

ב-15 בספטמבר 1950 נחתו כוחות אמריקניים בפיקודו של דאגלס מקארטור, גיבור מלחמת העולם השנייה, בנמל אינצ'ון, בעורף הכוחות הקומוניסטיים. הגלגל התהפך, והדרום-קוריאים, בסיוע בעלי בריתם וצבאות הקואליציה, הדפו את הקומוניסטים הרחק אל מעבר לקו ההתחלה - קו הרוחב 38. אולם כשהכוחות האמריקניים ודרום-הקוריאניים הגיעו אל נהר היאלו, הגבול שבין סין לקוריאה, הם נתקלו בהפתעה לא צפויה: ב-25 באוקטובר 1950 תקף צבא סין במלוא עוצמתו את הכוחות המערביים, ואלה נאלצו לסגת. בסופן של שתי שנות מלחמה נוספות הושגה הפסקת אש, ושורטט קו גבול חדש בין הצפון לדרום לרוחב האי ששונה רק במעט מזה ששורטט עם תום מלחמת העולם השנייה. (דרום-קוריאה זכתה במזרח המדינה לתוספת שטח קטנה מצפון לקו הרוחב 38, ואילו צפון-קוריאה זכתה לתוספת שטח קטנה יותר במערב המדינה מדרום לקו הרוחב 38. בסך הכול נוספו לדרום-קוריאה בעקבות המלחמה 3,900 קמ"ר).¹

יותר מ-1.2 מיליון בני אדם (חיילים ואזרחים) נהרגו במהלך שלוש שנות המלחמה, ובשתי המדינות נגרם הרס עצום. מאחר שהמחיר העצום הזה ששילמו שני הצדדים הניב בסופו של דבר לא יותר מאשר חזרה לסטטוס קוו (עם שינויים קטנים שפורטו לעיל), אין זה מפליא שכל הגורמים שהשתתפו בה מדחיקים את זכרה. מהסיבה הזאת מכונה כיום מלחמת קוריאה "המלחמה הנשכחת".¹

על הסכם הפסקת הנשק חתמו האמריקנים. נשיא דרום-קוריאה סינגמן ריי סירב לחתום אפילו על הפסקת האש בטענה ש"המלחמה לא הושלמה" וכי יש לשחרר את הקוריאנים בצפון מעול העריצות הקומוניסטית ולאחד את האומה.

באופן פורמלי נמצאת עדיין דרום-קוריאה - מאז 1950 - במצב מלחמה עם הצפון. מנהיגי הצפון, בני שושלת קים, מאיימים ללא הרף בחידוש המלחמה - איומים שמהם לא ניתן להתעלם לאור העובדה שלצפון-קוריאה יש יכולת גרעינית וצבא סדיר מהגדולים בעולם שעורך במרחק של כ-40 ק"מ בלבד מבירת הדרום, סיאול. מפעם

הדילמה שהוצבה בפני ישראל במלחמת קוריאה הבהירה בסופו של דבר כי יכולתן של מדינות קטנות להישאר ניטרליות הולכת ונחלשת ככל שהמלחמה הקרה הולכת ומתחממת

מלחמת קוריאה.

ועוד דבר משותף יש לישראל ולדרום-קוריאה: שתי המדינות קיבלו החלטות דרמטיות בסוגיית הביטחון הלאומי שלהן בעקבות מלחמת קוריאה: דרום-קוריאה פנתה לשיקום המשק שלה ולבניית תעשייה ומערכת סחר מפותחת, ואילו ישראל החליטה שבעימות הבין-גושי בין המערב למזרח מקומה הוא במערב.

ההכרעה הזאת לא הייתה מובנת מאליה. רק חמש שנים לפני שהסתיימה מלחמת קוריאה, ב-1948, הייתה זו דווקא ארה"ב שסירבה למכור נשק לישראל שנלחמה על חייה, והיחידים שפתחו את ידם וסיפקו לה נשק היו הסובייטים ובעלי בריתם. העובדה הזאת והיות השלטון בישראל בידי מפלגה סוציאליסטית (מפא"י) הציבו סימן שאלה בנוגע למקומה של ישראל הצעירה במאבק הבין-גושי. מלחמת קוריאה שמה קץ למדיניות האי-הזדהות שנקטה ישראל מאז היווסדה ועד אז. מאז ההכרזה על הקמת המדינה דבקה ישראל במדיניות חוץ ניטרלית כדי לקדם יחסי ידידות עם שני הגושים. הרעיון שלפיו ישראל תהיה מדינה ניטרלית, מעין "שווייץ של המזרח התיכון", קנה לו אחיזה בקרב ראשי משרד החוץ. אולם מלחמת קוריאה חייבה את מדינת ישראל לוותר על הניטרליות ולבחור צד. בסדרת הצהרות וצעדים בשנים 1950-1951 תמכה ישראל בעמדת המערב. מלחמת קוריאה נחשבת אפוא לנקודת המפנה שבה הפכה ישראל מניטרלית לחלק מהמחנה המערבי.¹³

בינואר 1951, בעקבות התקפת-הנגד הסינית שהדפה את האמריקנים ואת הדרום-קוריאנים אל מעבר לקו הרוחב 38 (סיאול שוב נפלה לידי הקומוניסטים), פתחו האמריקנים במאמץ להרחיב את הקואליציה נגד הצפון. במאי 1951 ביקר ראש ממשלת ישראל, דוד בן-גוריון, בארה"ב - לראשונה מאז זכתה ישראל בעצמאות. עוד בטרם יצא לביקור הפעילו האמריקנים לחץ כבד על אבא אבן ועל טדי קולק, נציגי משרד החוץ בוויינגטון, להביע הזדהות עם העמדה האמריקנית ולשלוח כוח צבאי לקוריאה. אבן וקולק הבטיחו לממשל טרומן שישראל תשקול ברצינות את הבקשה. בן-גוריון רצה מאוד שישראל תשלח לקוריאה יחידה צבאית - ולו קטנה - כדי לסמל את תמיכת ישראל בארה"ב ובמטרותיה במלחמה. הוא השמיע את העמדה הזאת באוזני מארחיו האמריקנים, אלא שרוב שרי ממשלתו התנגדו לכך. הם סברו כי אסור לסטות ממדיניותה המוצהרת של ישראל עד אז לאי-הזדהות בין הגושים.

עם זאת, הדילמה שהוצבה בפני ישראל במלחמת קוריאה הבהירה

הן דרום-קוריאה והן ישראל חברות בארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי ה-OECD - דרום-קוריאה מ-1996, וישראל - מ-2010. ישראל נחשבת למעצמת הייטק בתחומים שונים ומגוונים, ואילו דרום-קוריאה היא המדינה מספר 1 בעולם בייצור כלי שיט, מספר 5 בעולם בייצור מכונות ומספר 3 בייצור מכשירי אלקטרוניקה.⁶ הכלכלה הקוריאנית נשענת על כמה תאגידים ענקיים ועל כמה אלפי חברות קטנות הנותנות שירותים לתאגידים העצומים. תאגידי העל האלה, ובהם יונדאי, אל ג'י, פוסקו וסמסונג, הפכו לשם נרדף לעוצמה תעשייתית וטכנולוגית.⁷ בין שתי המדינות קיים שיתוף פעולה מסחרי פורה שהיקפו עבר ב-2013 את סף ה-2 מיליארד דולר.⁸

בדרום-קוריאה קיימת הערכה רבה לפיתוח החקלאי בישראל, והנשיא המנוח פארק הקים במהלך שנות ה-70 מועצה לאומית לפיתוח המגזר החקלאי שבראשה הוצב פרופ' טה יונג יו, שלמד בישראל ואף הרצה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. פרופ' יו ראה בהתיישבות החקלאית בישראל מודל הראוי לחיקוי ועודד אלפי סטודנטים קוריאנים ללמוד בישראל - כפי שהוא עשה - כדי שעם שובם למולדתם הם ינחילו תורות חקלאיות שפותחו בישראל.⁹

מלחמת קוריאה - קו פרשת המים לשתי המדינות

העובדה שלדרום-קוריאה ולישראל יש היסטוריה דומה ואתגרים דומים בולטת מאוד לעין. הן ישראל והן דרום-קוריאה ממוקמות באזורים שאינם מבטיחים במיוחד יציבות וביטחון. בעוד שהדרום-קוריאנים הופכים את ארצם לאחד ה"נמרים" הכלכליים החדשים באסיה וכובשים שוק אחר שוק בתחומי הרכב, התעשייה הכבדה, האלקטרוניקה ואפילו הסרטים, מתמקד השלטון בצפון-קוריאה בבניית מערכת צבאית מאיימת. צפון-קוריאה - על אף הכלכלה הנחשלת ואיום הרעב המתמיד המרחף מעל 25 מיליון אזרחיה - בנתה את אחד הצבאות הגדולים בעולם: צבא קבע של כ-1.1 מיליון לובשי מדים שבעת חירום יכול לגייס 6.5 מיליון אנשי מילואים וכוחות פארא-צבאיים.¹⁰ מאז שנות ה-90 של המאה הקודמת יש לצפון-קוריאה נשק גרעיני ויכולת לשגר טילים בליסטיים, אך עדיין לא ידוע אם עלה בידיה להרכיב ראשי נפץ גרעיניים על טילים בליסטיים.¹¹ לרשות השכנים מדרום עומד סדיר ובו 630 אלף לובשי מדים ועוד 3 מיליון חיילי מילואים.¹²

הן דרום-קוריאה והן ישראל התלבטו רבות בנוגע לאופן שבו יש לאזן בין צורכי הביטחון לבין צורכי הכלכלה השוטפת והשמירה על רמת שירותים סבירה לאזרחים. שתי המדינות פתרו את הדילמה הזאת באמצעות תפיסת ביטחון המבוססת על שלושה רכיבים מרכזיים: צבא סדיר המבוסס על משרתי חובה וקבע ומגובה בעת הצורך על ידי כוח מילואים גדול, שמירה על עליונות טכנולוגית - תחום שבו "מתורגמת" טכנולוגיה עילית אזרחית לטכנולוגיה צבאית - וקיום קשר הדוק עם ארה"ב.

עם זאת בתחום הקשר עם ארה"ב יש הבדל של ממש בין ישראל לדרום-קוריאה. ישראל רוכשת מארה"ב ציוד צבאי מתקדם ומפתחת יחד עם חברות אמריקניות טכנולוגיות צבאיות מתקדמות, ואילו דרום-קוריאה נהנית מעבר לכך גם מנוכחות של 28.5 אלף חיילים אמריקנים בשטחה. הנוכחות הצבאית הזאת קיימת מאז סיומה של

בסופו של דבר כי יכולתן של מדינות קטנות להישאר ניטרליות הולכת ונחלשת ככל שהמלחמה הקרה הולכת ומתחממת.¹⁴ מבין שלוש הברירות: לתמוך בקומוניזם ובצפון-קוריאה, לשמור על ניטרליות או לתמוך במערב ובדרום-קוריאה בחר בן-גוריון בבירה השלישית. הייתה זו אחת ההחלטות המכריעות בתולדות ישראל. לצד הצהרות תמיכה שלחה ישראל גם עזרה חומרית לדרום-קוריאה: מזון ותרופות בשווי של 100 אלף דולר.¹⁵ בשנים שלאחר המלחמה אף התאמנו בישראל קציני צבא מהדרום.

לאחר מלחמת קוריאה אף החל משא ומתן מדיני-ביטחוני עם האמריקנים ועם הבריטים על שילובה של ישראל במסגרת הערכות המערב במזרח התיכון לקראת עימות כולל עם בריה"מ. גנרל בריטי שביקר בישראל בפברואר 1951 שוחח על כך עם בן-גוריון ועם הרמטכ"ל יגאל ידין.¹⁶ היה זה ראשיתו של דיאלוג שהוביל לשיתוף פעולה צבאי בין ישראל למערב ולהספקת נשק מערבי לישראל. חמש שנים וחצי לאחר מכן הניב שיתוף הפעולה הזה את הברית המשולשת צרפת-בריטניה-ישראל שפעלה יחד נגד המצרים במהלך מלחמת סיני.

מול אויב משותף

ישראל אומנם לא שלחה כוחות להילחם בקוריאה, אך מתברר שצפון-קוריאה שלחה כוחות למזרח התיכון כדי להילחם בישראל. הרמטכ"ל המצרי במלחמת יום הכיפורים, סעד א-דין א-שאזלי, מתאר בזיכרונותיו כיצד סייע המנהיג של צפון-קוריאה, קים איל סונג, לחיל האוויר המצרי. לאחר גירוש היועצים הסובייטים ממצרים במהלך קיץ 1972 נזקק צבא מצרים נואשות להדרכה ולהכוונה מקצועיים. במרס 1973 ביקרו במצרים סגן נשיא צפון-קוריאה וסגן שר המלחמה, גנרל זאנג זונג. שאזלי לקח את אורחיו לביקור בחזית התעלה, הציג להם את קשיי חיל האוויר המצרי וביקש את עזרתם. לאחר שהצמרת של צפון-קוריאה דנה בבקשה והחליטה להיענות לה, יצא שאזלי לפיוניאנג ב-1 באפריל 1973 כדי לדון בפרטים. כבר ביוני הגיעה למצרים טייסת צפון-קוריאנית והפכה למבצעית חודש לאחר מכן. הטייסת כללה 30 מטוסי קרב מדגם מיג 21, 20 טייסים מנוסים שמאחורי כל אחד מהם יותר מ-2,000 שעות טיסה, שמונה בקרים, חמישה מתורגמנים, שלושה אנשי מנהלה, קומיסר פוליטי, רופא וטבח. ב-15 באוגוסט 1973 הודיעה צפון-קוריאה על קיומה של הטייסת. שאזלי טוען שבמהלך הקיץ ובמלחמת יום הכיפורים התמודדה הטייסת 4-6

פעמים עם חיל האוויר הישראלי וכי היו לה הישגים רבים.¹⁷ בפועל ידוע רק על קרב אווירי אחד - בשעות הראשונות של המלחמה - שבו התעמתו טייסי הטייסת הצפון-קוריאנית עם מטוסי חיל האוויר של ישראל. הקרב הזה התרחש ב-6 באוקטובר 1973, יום פרוץ המלחמה. ארבעה מטוסי קורנס (פנטום) מטייסת 69 (הפטישים) ומטייסת 119 (העטלף) היו במשימת פטרול בחזית התעלה. כשכבר היו "קצרים" בדלק ועמדו לחזור כדי לתדלק, נתקלו בשני מטוסי מיג 21. אחד המיגים מיהר להיעלם, ואילו המיג האחר, שאותו הטיס טייס צפון-קוריאני, נכנס לקרב עם שני מטוסי קורנס. במהלך הקרב שיגרו מטוסי הקורנס 3 טילי אוויר-אוויר מדגם סידווינדר לעבר המיג. אלה התפוצצו בקרבתו, אך לא הפילו אותו.

בגלל מחסור בדלק לא יכלו הקורנסים להמשיך בקרב, אלא נאלצו לפנות מזרחה, בחזרה לישראל. בעודם טסים חזרה לאחד מבסיסי חיל האוויר בארץ, הבחין אחד מטייסי הקורנס שגם המיג חוזר לכיוון מצרים וכי הוא משאיר מאחוריו שובל עשן. מיד לאחר מכן הוא ראה טיל קרקע-אוויר שירתה סוללה מצרית מתפוצץ בקרבת המיג ומפיל אותו. רק בסוף המלחמה התברר לחיל האוויר שמטוס המיג שהופל השתייך לטייסת המיגים הצפון-קוריאנית שהוצבה בגזרת סואץ כדי לסייע למצרים לקראת מלחמת יום הכיפורים.¹⁸

בתמורה לסיוע שקיבלו מהצפון-קוריאנים העבירו להם המצרים טכנולוגיות טילים שמסרו להם הסובייטים.¹⁹

קים איל סונג ומשטרו המשיכו לתמוך באויבי ישראל גם לאחר מלחמת יום הכיפורים. מיד לאחר המלחמה הם שלחו לסוריה טייסים של מטוסי מיג 23, שנחשבו באותם הימים לפסגת הטכנולוגיה הסובייטית.²⁰

הם סיפקו למשטרו של חאפז אל-אסד ושל בנו בשאר טכנולוגיה לפיתוח טילים ואף טכנולוגיה גרעינית במסגרת כור סודי שהוקם בלב המדבר הסורי בדיר א-זור.²¹ הכור הופצץ וחוסל בפעולה אווירית שמקורות זרים ייחסו אותה לישראל. שישה ימים לאחר מכן פירסם משרד החוץ בפיוניאנג גינוי חריף לפעולה והביע הזדהות עם העם הסורי.²²

יתר על כן, הטכניקות שמפעיל החמאס בחפירת מנהרות דומות מאוד לטכניקות שמפעילים הצפון-קוריאנים בחפירת מנהרות מתחת לאזור המפרץ שמפריד בין הדרום לצפון. המנהרות האלה מיועדות להעביר כוחות לעורפו של צבא דרום-קוריאה ביום שבו יחליט הצפון לצאת להתקפת פתע. שלוש מנהרות כאלה התגלו בסוף שנות ה-70 ובתחילת שנות ה-80, אך להערכת האמריקנים, המבוססת על מידע מודיעיני שמסר עריק צפון-קוריאני, יש עוד עשרות מנהרות כאלה.²³

סיכום

במרחק של יותר מ-8,000 ק"מ זו מזו ניצבות ישראל ודרום-קוריאה בפני אויב המבקש את רעתן. שתי המדינות חייבות להתגונן מפני אותו אויב ובמקביל לאפשר לאזרחיהן ולכלכלתן לשגשג ולפרוח. השילוב בין שתי המשימות האלה רחוק מלהיות פשוט, אבל מהניסיון שצברו הן דרום-קוריאה והן ישראל במהלך 65 השנים מאז פרוץ מלחמת קוריאה עולה שהדבר בהחלט אפשרי. מדובר בניסיון כלכלי, מדעי, עסקי וביטחוני שאם שני הצדדים יחלקו אותו ביניהם, הם יוכלו להגיע להישגים טובים אפילו יותר מאלה שהשיגו עד כה.

ההערות למאמר מופיעות בסוף הגיליון.

קים איל סונג ומשטרו המשיכו לתמוך באויבי ישראל גם לאחר מלחמת יום הכיפורים. מיד לאחר המלחמה הם שלחו לסוריה טייסים של מטוסי מיג 23, שנחשבו באותם הימים לפסגת הטכנולוגיה הסובייטית